

Л.Д. Строцьонь

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ЧАСТИНИ м. СКАЛАТ

The results of rescue research of historic part of the town of Skalat in Pidvolochysk Region of Ternopil Oblast are presented.

В серпні 2009 р. ДП ОАСУ «Подільська археологія» здійснено дослідження культурного шару в м. Скалат Підволочиського р-ну Тернопільської обл. на ділянці, що відводилась під індивідуальне будівництво.

Перша згадка про Скалат в писемних джерелах датується 1512 роком. На межі XVI—XVII ст. населений пункт вже був містечком і отримав Магдебурзьке право. У 1630 р. галицьким мечником Кшиштофом Віхровським тут споруджено замок для захисту від турків, татар і козаків. Ділянка по вул. Незалежності, на якій проводились дослідження, знаходиться на виїзді з міста і при дорозі Тернопіль—Гримайлів. Тут, за свідченнями старожилів, міг розмішуватися єврейський квартал, на що вказує й близькість до єврейської божниці. Але більш точні результати можуть дати лише археологічні пошуки.

По осі північ—південь закладено два розкопи (2,0 × 6,0 м і 2,0 × 4,0 м) на відстані 5,0 м один від одного. Культурний шар простежується під шаром насипного чорнозему на глибині 0,65 м. Його потужність від 0,3 до 0,6 м. В розкопі 1 виявлено залишки фундаменту (2,0 × 1,2 м), що перекривається пізнішою господарською ямою (0,6 × 1,0 м). Біля фундаментів фіксуються залишки обмазки зі слідами побілки, обгоріле дерево, між камінням є скупчення вуглинок, попіл. В розкопі 2 виявлено господарську яму, очевидно XIX ст., в якій зафіксовано кістки тварин зі слідами розрубання впереміш з керамікою.

З керамічних виробів виявлено фрагменти чорнолощених макітер, глечиків, мисок, горщиків і кухликів XVIII—XIX ст. Деякі орна-

ментовано технікою лошіння. Знайдено два фрагменти люльок турецького типу з коричневої глини, одна вкрита поливою, тягарець до рибальських сіток, орнаментовані фрагменти кахлі разом з румпою, закіптявлені зсередини. Найбільше виробів із заліза: ковані цвяхи з округлою шляпкою, фрагменти кінської підкови, підківки до чобіт, завіси до дверей, елемент дверного засува, кільце до дишла кінської упряжі, фрагмент швейної голки. Виявлено також фрагмент кам'яного бруска, одна сторона якого зі слідами кіптяви.

Серед скляних виробів є фрагмент пляшки підквадратної форми з прозорого скла з випуклим штампованим фірмовим знаком округлої форми, на якому по центру виконано напис латинкою *LONDON*, зверху над написом є зображення виноградного грона з листям, знизу — символічне зображення шестикутної зірки з літерою *P*. По периметру зображення облямоване круглими цяточками. Скло вкрите перламутровою патиною. Друга знахідка — нижня частина пляшки з-під пива із коричневого скла зі штампованими написами польською мовою. На придонній частині напис *PIWO EKSPORTOWE*. На одній зі сторін монограма: велика писаналітера *A* у вигляді двох спарених рибальських гачків. Під нею є зображення маленької друкованої літери *v*, зліва і справа — літери *x*. Навколо монограми по колу є напис (частково втрачений), який складається зі слів, розділених між собою випуклими крапочками: *LV...*, *...STWO, BROWAROW, AKCYJNE*. На задній частині пляшки в двох рядках читається поздовжній напис: в одному — *WLASN...*, в другому — *NIESPRZEDAJNA*. Дно пляшки заглиблене. Напис на пляшці має відношення до Львівського акційного товариства броварів. Воно було засноване в другій половині XIX ст. у Львові, і його торговельна мережа

поширювалась по всій території Західної України і за її межами. Сьогодні його правонаступником є ТОВ «Львівська пивоварня».

Серед скляних знахідок також є чотири фігурні ніжки від фужерів з матового скла, денця від пляшечок для ліків із заглибленим дном з прозорого скла. І в господарських ямах, і по всій площі розкопу траплялися кістки великої рогатої худоби і свиней із слідами рубання.

Ще виявлено кістяний гудзик з п'ятьма отворами, віконну ручку з мідного сплаву із слідами кріплення до дерев'яної рами і мідну монету — півкрейцера Марії Терези 1776 року (Австро-Угорщина) з чітким зображенням на аверсі і затертим на реверсі.

Аналіз стратиграфії та артефактів дозволяють припустити, що виявлено залишки садиби XVIII ст., знищеної вогнем.

